

Tetyana Novak-Piasecka

Analiza dyskursu medialnego: lingwistyczna analiza dyskursu programu telewizyjnego America's Got Talent (Ameryka ma talent)

Językoznawstwo : współczesne badania, problemy i analizy językoznawcze 5,
113-120

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tetyana Novak-Piasecka

Analiza dyskursu medialnego: lingwistyczna analiza dyskursu programu telewizyjnego *America's Got Talent* (*Ameryka ma talent*)

Głównym celem artykułu jest podjęcie próby badania dyskursu medialnego programu telewizyjnego *America's Got Talent* (Ameryka ma talent) za pomocą krytycznej analizy dyskursu (KAD). Zadaniem artykułu jest nie tylko przedstawienie głównych, metodologicznych założeń KAD oraz nadanie im praktycznego wymiaru, lecz też zastosowanie paradygmatu *genre'u edutainment* (edurozrywki) do programu telewizyjnego formatu *reality/talent show*.

Zasadność przeprowadzenia wymienionej analizy motywuję rosnącą popularnością wyżej wspomnianego zjawiska *edutainment* w środkach masowego przekazu, polisemią przekazów medialnych oraz hybrydyzacją różnych gatunków medialnych, polegającą na utraceniu spójności struktury określonego *genre'u*.

Materiałem badawczym wykorzystanym w artykule są wybrane fragmenty programu *America's Got Talent* (AGT), czyli amerykańskiej wersji programu *reality/talent show*. Głównymi zasadami doboru materiału były:

- popularność formatu, o której świadczy powstanie w 34 krajach własnych wersji danego programu oraz pierwsze miejsca w amerykańskich rankingach telewizyjnych w latach 2006–2010 z oglądalnością sięgającą 16,5 mln widzów¹. Oto w jaki sposób opisują swój program sami twórcy:

With the talent search open to acts of all ages, „America's Got Talent” has brought the variety format back to the forefront of American culture by showcasing performers

¹ <http://thefutoncritic.com/showwatch/americas-got-talent/listings/> [dostęp: 21.11.2010 r.].

from across the country. The series is a true celebration of the American spirit, featuring a colorful array of hopeful stars (...)

Poszukiwaniem talentów w różnych dziedzinach i w różnym wieku, „America’s Got Talent” wraca do formatu różnorodności w kulturze amerykańskiej, prezentując wykonawców z całego kraju. Program jest prawdziwym celebrowaniem amerykańskiej duszy, ukazując kolorową galerię przyszłych gwiazd (...)².

– pozorna tylko „rozrywkowa” wartość przekazu medialnego genre’u reality/talent show.

Za podstawę materiałową posłużyły nagrania siedmiu edycji programu AGT od roku 2003 do 2010. Praca ma głównie charakter opisowy i może być wykorzystana jako podstawa lub inspiracja dla przeprowadzenia dalszych badań nad zjawiskiem edurozrywki oraz dyskursem medialnym programów *reality/talent show* w kontekście lingwistycznym. Tłumaczenie wykorzystane w artykule podaje w przekładzie własnym.

Dyskurs medialny

Dyskurs medialny jest integralnym komponentem współczesnego systemu kulturowego. Media będące źródłem dyskursu medialnego są postrzegane jako jeden z najważniejszych elementów, który jako wszechobecne źródło informacji w społeczeństwie informacyjnym, pełni rolę jednego z najbardziej istotnych konceptów tworzących rzeczywistość. Oprócz informowania, media wpływają na sposób myślenia, poglądy polityczne oraz aspekty życia codziennego; są jednym z czynników socjalizacji, dostarczają rozrywkę, koordynują działania społeczne, ustalają autorytety, inicjują rozwój i oczywiście wpływają na to w jaki sposób ludzie mówią. Postępujący proces saturacji społeczeństwa środkami przekazu oraz coraz większa zależność różnych sfer życia codziennego od komunikatów medialnych są głównymi czynnikami mediatyzacji społeczeństwa. Czym więc jest dyskurs medialny będący jednym z najważniejszych czynników zmian społecznych?

Małgorzata Lisowska-Magdżiarz³ identyfikuje dyskurs medialny nie jako zunifikowany koncept lecz wyszczególnia mnogość pojedynczych elementów (dyskursów) tworzących całość. Badaczka definiuje *dyskursy mediów* jako

(...) zespoły zachowań językowych zrealizowanych w mediach drukowanych lub elektronicznych, tworzących wypowiedź/ zespoły wypowiedzi o przeznaczeniu publicznym, których treść i forma uwarunkowane są: stanem wiedzy i koncepcjami poznawczymi charakterystycznymi dla danej epoki, określonym rodzajem aktywności ludzkiej (polityka, kultura, działalność społeczna itp.), warunkami komunikacji za pośrednictwem mediów masowych, a także praktycznymi warunkami formułowania wypowiedzi (kto się wypowiada, do kogo, w jakim celu i w jakiej sytuacji).

Według definicji Teuna van Dijka⁴ dyskurs medialny jest pośrednim językiem lub systemem reprezentacji, który:

² <http://www.nbc.com/americas-got-talent/about/> [dostęp: 21.11.2010 r.].

³ M. Lisowska-Magdżiarz, *Analiza tekstu w dyskursie medialnym. Przewodnik dla studentów*, Kraków 2007.

⁴ T. A. van Dijk, *Power and the News Media*, [w:] D. L. Paletz, C. D. Vinson (red.), *Political Communication in Action*, 1996, s. 9–36.

(...) ma wpływ na odbiorców (...) w obszarze systemu socjalnych, kulturowych, politycznych lub ekonomicznych struktur w społeczeństwie (...).

W definicji van Dijka, moim zdaniem, najważniejszy jest wymiar metatekstualny oraz uniwersalność definicji.

Główne metodologiczne założenia krytycznej analizy dyskursu (KAD)

Wielopłaszczyznowość wpływu zjawiska mediów oraz fenomenu dyskursu medialnego stwarza problem fragmentaryczności analizy badawczej oraz sugeruje niedokładność unilateralnego podejścia. Jednym z narzędzi pracy badawczej pozwalającym połączyć analizę lingwistyczną oraz społeczny kontekst jest krytyczna analiza dyskursu (KAD), będąca kompilacją nie tylko językoznawczego podejścia, ale i nauk społecznych (psychologii, socjologii, politologii).

Prekursorem i najważniejszym reprezentantem wymienionej metody badawczej jest holenderski badacz Teun Adrianus van Dijk, który określił kluczowe zasady krytycznych studiów dyskursu. Według van Dijka pierwsza z nich to zasada *Uczestnicy – Grupy*, która odzwierciedla relacje pomiędzy organizacjami lub instytucjami oraz rolami „odgrywanymi” przez ich uczestników. Kolejną zasadą jest zasada *Działania – Procesu*, która demaskuje reprodukcje upokorzenia, dyskryminacji, rasizmu w dyskursie. Trzecia zasada *Kontekstu – Socjalnych Struktur Socjalnych* ukazuje relacje pomiędzy socjalnymi mikro- i makrostrukturami w przestrzeni dyskursywnej społeczeństwa. Ostatnia zasada *Indywidualnej i Socjalnej Świadomości* określa indywidualną i wspólną wiedzę, wspomnienia, kulturę, sądy jako mające wpływ na lingwistyczne interakcje.

Analizując podstawę materiałową według wyżej wymienionych zasad można zbudować dyskursywny model programu AGT, który:

- 1) ukazuje relacje pomiędzy jurorami i uczestnikami programu oraz rolami „odgrywanymi” przez nich; jurorzy należą do grupy „uprzywilejowanej”, posiadającej władzę;
- 2) prezentuje liczne przykłady upokorzenia i dyskryminacji ze strony jurorów, oparte na wyglądzie zewnętrznym uczestników, subiektywnym podejściu do prezentowanego przez uczestników genre’u:
  - *Don't take it wrong way. You are a nice old guy (...)*. Nie odbieraj tego źle. Jesteś miłym starym facetem (...) (Piers Morgan, 2006).
  - (...) *massive star (...)* masywna gwiazda (o puszystej kobiecie) (Piers Morgan, 2006).
  - *Change your hair, dress, shoes and you will win*. Zmień fryzurę, kostium, buty i wygrasz (Piers Morgan, 2006).
  - (...) *I was trying to think what I could do with you. You would be perfect for the top of my Christmas tree.* (...) Zastanawiałem się, co mógłbym zrobić z tobą. Byłbyś świetny na wierzchołek choinki w Boże Narodzenie (Piers Morgan, 2006).
  - *Your dream is my nightmare*. Twoje marzenie to mój koszmar nocny (Piers Morgan, 2006).

- *I thought you gonna be Vokie and silly (...)*. Myślałam, że będziesz mało ambitny (jak osoba, która ukończyła szkołę zawodową *slang*) i głupi (...) (Sharon Osbourne, 2009).
  - (...) *when somebody walks (...) dressed like you are, with your cap on the way round...It's more gonna be a total catastrophe (...)*. (...) kiedy ktoś wchodzi (...) ubrany jak ty, z czapką daszkiem do tyłu, to wygląda na całkowitą katastrofę (...) (Piers Morgan, 2009).
- 3) przedstawia program danego formatu *reality/talent show* jako mikrostrukturę i odnosi go do zjawiska *edutainment*, plasując dany przekaz medialny jako makrostrukturę;
- 4) określa indywidualną i wspólną dla wszystkich biorących udział w programie osób wiedzę, wspomnienia, kulturę, sądy jako mające wpływ na lingwistyczne interakcje.
- Odwołując się do punktu trzeciego przedstawionego modelu programu AGT, sugerującego dwuaspektowe rozumienie przekazu medialnego, przejdźmy do głównych metodologicznych założeń fenomenu *edutainment*.

Edutainment

Słowo *edutainment* jest kontaminacją (*portmanteau*) dwóch wyrazów w języku angielskim *education* (nauka, uczenie się) oraz *entertainment* (rozrywka), w wyniku której powstał nowy leksem *edutainment*. *Edutainment* (inaczej edurozrywka) jest formą rozrywki, która ma na celu edukację (uczenie się).

Edutainment dąży do instruowania lub socjalizacji odbiorców poprzez osadzenie treści edukacyjnych w popularnych formatach rozrywkowych: programach telewizyjnych, grach komputerowych, filmach, piosenkach i klipach muzycznych, stronach internetowych, prezentacjach multimedialnych itd.⁵

Za jedno z najwcześniejszych zastosowań edurozrywki w mediach uważa się słuchowisko *The Archers* nadawane przez BBC od 1951 roku. Był to program o charakterze edukacyjnym, adresowany do brytyjskich farmerów. Za pioniera konceptualnego zastosowania *edutainment* w przekazach medialnych uważany jest też Miguel Sabido, który wprowadzał treści społeczne oraz prozdrowotne w serialach w Ameryce Łacińskiej w latach 70. XX wieku. Po raz pierwszy neologizm *edutainment* został wprowadzony przez Chrisa Danielsa, autora projektu edukacyjnego *Millenium Project* (1975), później nazwanego *The Elysian World Project*, w celu sprecyzowania typu wyżej wymienionego przedsięwzięcia.

Jakie więc programy telewizyjne można odnieść do genre'u *edutainment*? Jakie są cechy przekazów medialnych danego formatu? Gdzie leży granica pomiędzy edurozrywką i rozrywką?

Chociaż wśród programów związanych z edurozrywką wymienia się i dziecięcy program *Ulica Sezamkowa* i nawet cały blok kanałów *Discovery Channel*, niestety nie zostały określone dokładnie kryteria, dotyczące specyfikacji przekazów medialnych

⁵ www.newworldencyclopedia.org [dostęp: 21.11.2010 r.].

edutainment, gdyż wcześniejsze badania dotyczyły przeważnie dziedziny edukacji. O ile jednak *edutainment* jest zjawiskiem interdyscyplinarnym, które występuje nie tylko jako metoda w dydaktyce, lecz też jest sprzęgnięte z identyfikacją dyskursu medialnego, a w szczególności dyskursu telewizyjnego, niektóre narzędzia zostały wykorzystane przeze mnie jako hipermedium analizy badawczej.

Fenomen *edutainment* dobrze podsumowuje paradygmat 9P autorstwa znanej badaczki P. T. Piotrow⁶. *Edutainment* jest:

- przenikający, szerzący się (*pervasive*) – dociera za pomocą mediów do każdego;
- popularny (*popular*) – ludzie lubią i chętnie oglądają takie programy;
- perswazyjny (*persuasive*) – silny element perswazyjny wynika z promowanych wzorców zachowań, które ludzie są w stanie oglądać, zaakceptować oraz powielać;
- przynoszący korzyści (*profitable*) – inwestycje w *edutainment* zwracają się w różnych wymiarach, także finansowych;
- wywołujący emocje (*passionate*) – co pomaga zapamiętać przekaz i promowane w programie wzorce zachowań;
- personalny (*personal*) – pozwalający widzom na indywidualny odbiór i utożsamianie się z uczestnikami;
- partycypacyjny (*participatory*) – stwarzający możliwość interakcji z widzami i uczestnictwa w wydarzeniu;
- zachęcający do działania (*prompt to action*) – dzięki temu, że zawiera wiele podpowiedzi i wskazówek, które mogą być zastosowane w codziennym życiu;
- skuteczny (*proven effective*) – o czym świadczą dziesiątki ewaluacji przeprowadzanych na świecie.

Podsumowując, wspomniane orientacje teoretyczne wskazują na możliwość wykorzystania danego paradygmatu do opisywania programów telewizyjnych tego genre'u oraz znajdują odzwierciedlenie w formacie *reality/talent show* przykładem którego jest program *America's Got Talent*.

Przytoczone przykłady demonstrują treści edukacyjne zawarte w przekazie medialnym takie jak patriotyzm, stawianie rodziny jako priorytetu, poruszanie kwestii socjalnych, prozdrowotnych, zwracanie uwagi na pomoc potrzebującym.

Patriotyzm

- – Are you from New York?
  - I'm from America.
  - Czy ty jesteś z Nowego Jorku?
  - Jestem z Ameryki (Kaitlin Maher, 2008).
- – We want to dedicate it to the all of America.
  - Chcemy zadedykować ją (piosenkę) całej Ameryce (Voices of Glory, 2009).

⁶ P. T. Piotrow, E. Fossard, *Entertainment Education as a Public Health Intervention*, [w:] A. Singhal, M. J. Cody, E. Rogers (red.), *Entertainment-education and social change: History, research, and practice*, Manwah, New York 2004.

- – *You are the pride of America.*
  - Jesteście dumą Ameryki (Piers Morgan o trio Voices of Glory, śpiewającym *Boże, pobłogosław Amerykę*, 2009).
- – *First and foremost I've got to thank you for your service.*
  - W pierwszej kolejności pozwól podziękować za twoją służbę... (Howie Mendel, po występie pilota wojskowego, 2010).

Ciekawym przykładem dotyczącym patriotyzmu jest też sam tytuł programu, który w polskiej odsłonie otrzymał nazwę *Mam Talent*, kiedy wersja amerykańska nazywa się *America's Got Talent* odwołując się do całej społeczności oraz kraju i poruszając kwestie patriotyczne.

Rodzina jako priorytet

- – *We are really close (...) My sisters lighten my day, make me happy (...). I couldn't do it alone.*
  - Jesteśmy sobie naprawdę bliskie. Moje siostry oświecają moje dni, sprawiają, że jestem szczęśliwa (...). Nie mogłabym tego zrobić sama (The Eriam Sisters, 2009).
- – *Sing with my dad is a dream come true. He's always been my hero.*
  - Zaśpiewać z moim tatą jest spełnieniem mojego marzenia. On zawsze był moim bohaterem (Tony Antanies, 2010).
- – *This is the moment to make my family, my mother proud. That's everything.*
  - To jest moment, kiedy mogę sprawić, że moja rodzina, moja mama będą szczęśliwe. To jest wszystkim dla mnie (Neal Boyd, 2008).
- – *I started singing in a church. My dad was a minister. He taught me what I know and I think he is the coolest dad ever (...). Now he's gone (...) I just want him to know that I love him, I'm glad he is my dad.*
  - Zaczęłam śpiewać w kościele. Mój tata był pastorem (...). Nauczył mnie wszystkiego, co wiem i myślę, że jest najwspanialszym tatą (...). Teraz kiedy odszedł od nas (...) ja chcę, żeby on wiedział, że ja go kocham i jestem szczęśliwa, że on jest moim tatą (Jessica Page, 2008).

Kwestie socjalne (problemy społeczne, zdrowotne, pomoc potrzebującym)

- – *We are New Directions choir, we are comprised of formerly homeless sailors, soldiers (...) and marines.*
  - Jesteśmy New Directions, chórem do składu którego wchodziły byli bezdomni marynarze, wojskowi (...) i komandosi (New Directions, 2010).
- – *All of us kids in the family have cystic fibrosis, a genetic disease (...) The average life expectancy is mid thirties (...) We were told that we won't be able to sing.*
  - Wszystkie dzieci w naszej rodzinie chorują na mukowiscydozę (...). Średnia trwałość życia to około 40 lat (...). Mówiono nam, że nie będziemy mogły śpiewać (Christina i Ali, 2010).
- – *I work at an elderly home (...) last year my grandmother passed away (...) After (...) seeing people helping her (...) It kinda inspired me to do something like that.*

- Pracując w ośrodku opieki nad starszymi ludźmi (...) w zeszłym roku zmarła moja babcia (...). Po tym, jak widziałem ludzi, którzy pomagali jej (...) to mnie zainspirowało, żeby robić coś podobnego (Nat Canyon, 2010).
- – *My mum and dad adopted me from China when I was six months old.*
- Moi rodzice adoptowali mnie z Chin, kiedy miałam 6 miesięcy (Victoria Jacoby, 2010).
- – *He was two years and seven months old and he wasn't speaking, he was tested and determined to have autism.*
- On miał 2 lata i 7 miesięcy, i wciąż nie mówił, został zbadany i zdiagnozowano, że ma autyzm (Mama Davida Militello, 2008).

Celami nadrzędnymi pracy było przeprowadzenie analizy dyskursu medialnego i zastosowanie paradygmatu genre'u *edutainment* (edurozrywki) do programu telewizyjnego formatu *reality/talent show* oraz udowodnienie wartości edukacyjnej pozornie wyłącznie rozrywkowego programu. Sądzę, że udało mi się osiągnąć postawione cele. Ponadto w toku badań okazało się, że KAD jako narzędzie badawcze jest uniwersalną metodą badań dyskursu medialnego. Wydaje mi się, że zawarte w artykule treści zwracają uwagę na niezbadane dotąd zjawisko *edutainment*, które jest obszarem dla dalszych badań.

Bibliografia

- van Dijk T. A. (red.), *Discourse and Communication. New Approaches to the Analyses of Mass Media Discourse and Communication*, Walter de Gruyter, Berlin 1985.
- van Dijk T. A. (red.), *Power and the News Media*, [w:] D. L. Paletz and C. D., Vinson *Political Communication in Action*, London 1996.
- van Dijk T. A. (red.), *Discourse as Structure and Process – Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, vol. 2. Sage, London 1997.
- Fairclough N., *Critical Discourse Analysis*, Longan, London 1995.
- Fleischer M., *Teoria kultury i komunikacji. Systemowe i ewolucyjne podstawy*, Dolnośląska Szkoła Wyższa Edukacji Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, Wrocław 2002.
- Grzymała-Kazłowska A., *Socjologicznie zorientowana analiza dyskursu na tle współczesnych badań nad dyskursem*, „Kultura i Społeczeństwo” nr 48 (1), 2004, s. 13–34.
- Jarecka U., *Propaganda słusznej wojny. Media wizualne XX wieku wobec konfliktów zbrojnych*, Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa 2008.
- Kita M. (red.), *Dialog a nowe media*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2004.
- Lisowska-Magdziarz M., *Analiza tekstu w dyskursie medialnym. Przewodnik dla studentów*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007.
- Matheson D., *Media Discourses: Analysing Media Texts*, Two Penn Plaza, New York 2005.
- Piotrow P. T., Fossard E., *Entertainment Education as a Public Health Intervention*, [w:] Singhal A., Cody M. J., Rogers E. Sabido M. (red.), *Entertainment-education and social change: History, research, and practice*, Lawrence Erlbaum Associates, New York 2004.

Talbot M., *Media Discourse. Representation and Interaction*, Edinburgh University Press Ltd., Edinburgh 2007.

Internet

http://en.wikipedia.org/wiki/America%27s_Got_Talent.

<http://pl.wikipedia.org/wiki/Edutainment>.

<http://thefutoncritic.com/showatch/americas-got-talent/listings/>.

<http://www.nbc.com/americas-got-talent/about/>.

<http://www.newworldencyclopedia.org>.

<http://www.youtube.com/?gl=PL&hl=pl>.

Jabłońska B., *Krytyczna analiza dyskursu: refleksje teoretyczno-metodologiczne*, "Qualitative Sociology Review", t. II, nr 1, http://www.qualitativesociologyreview.org/PL/archive_pl.php, 2006 [dostęp: listopad 2010 r.].